

פרשת וארא – הרב ברוך רוזנבלום שנת תשע"ג.

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת וארא. עוסקת הפרשה בשבע מתוך עשרת המכות, שהכה הקב"ה את המצרים במצרים.

פותחת הפרשה בדיבור קשה, שמדבר הקב"ה אל משה רבינו - {ב} וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'.

אומר רש"י - וידבר אלהים אל משה. דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר (לעיל ה כב) למה הרעותה לעם הזה.

ממשיכה התורה ואומרת - {ג} וַאֲרָא אֶל אֲבִרָהֶם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדִּי וְשְׁמִי ה' לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם.

כותב בעל הטורים - וארא. בגי' יצחק כדאיתא במדרש. שיצחק גרם לישראל שיצאו ממצרים. וארא אל אברהם. ס"ת אלם שעשו עצמם אלמים ולא הרהרו אחר מדותי.

אומר המדרש רבה {שמות רבה, פרשה א, אות לה} - וַיֹּאֲרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים, יַדַּע הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁעָלָיו לִגְאֹלָם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּעִבּוּר הַבְּרִית שְׁכָרָת עִם הָאֲבוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שמות ב, כד): וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ, וְכָךְ הוּא אוֹמֵר עַל יְדֵי יִחְזָקָאֵל (יחזקאל כ, ט): וַאֲעֵשׂ לְמַעַן שְׁמִי.

במדרש הזה, לא מופיע שיצחק הוא הגורם לגאולה, אלא זכות האבות - אברהם, יצחק ויעקב גרמה.

ממשיך המדרש ואומר - (שמות יב, כב): וְלִקְחֶתֶם אֲגָדַת אֲזוּבָה, כִּנְגֵד שֶׁהִשְׁפִּילוּ עַצְמָן לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כְּאֲזוּבָה. (שמות יב, כב): וְטַבַּלְתֶּם בָּדָם אֲשֶׁר בֶּסֶף, בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה שְׁעִתִּידִין לִקְבֹּל, דְּכִתִּיב בְּמִתְן תּוֹרָה (שמות כד, ח): וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם, וְכָתִיב (שמות יב, כב): וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקוֹף, שְׂאֲבָרָהֶם גְּדוֹל בְּגֵרִים, וְכִשְׁם שֶׁהִמְשִׁקוֹף גְּבוּהָ כִּךְ הָיָה גְּדוֹל שְׂבָאָבוֹת. (שמות יב, כב): וְאֵל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, בְּזִכּוֹת יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, לְלַמֶּדְךָ שֶׁבְּזִכּוֹת כָּל אֵלּוּ יֵצְאוּ.

אומרת התורה {ו} לִכֵּן אָמַר לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵּיהֶם וְגִאֲלֵתִי אֶתְכֶם בְּזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדִלִים.

כותב בעל הטורים - לכן. עולה ק' שבזכות אברהם שהוליד בן למאה ויצחק שמצא מאה שיערים ויעקב הוליד כל תולדותיו למאה שנים יצאו.

כאן כותב בעל הטורים, שעם ישראל יצאו ממצרים בזכות שלושת האבות, ולא רק בזכותו של יצחק.

אומרים חז"ל במדרש {תנחומא, פרשת שמות, אות ד} - וּבְזִכּוֹת יַעֲקֹב נִגְאָלוּ מִמִּצְרַיִם, שְׂנֵאֲמַר {תהילים קה, ט-י} אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבִרָהֶם וַשְּׁבוּעָתוֹ לִישְׁחָק: וַיַּעֲמִידָהּ לַיַּעֲקֹב לַחֲקֵי לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם.

יוצא מכאן, שבעקבות ה"חוק" שהבטיח הקב"ה ליעקב, יצאו ישראל ממצרים. כנראה שהכוונה היא, למה שקראנו בפרשת ויגש {בראשית מז, ד} אֲנִכִּי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנִכִּי אֶעֱלֶךְ גַּם עִלָּה.

באותו מדרש {תנחומא, שמות, אות ד}, אומרים חז"ל - וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, נְאִין הַשְּׁמוֹת לְיִשְׂרָאֵל. אֶת מוֹצֵא, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לָהֶן שְׁמוֹת. נִתֵּן בֶּן לְאֲבִרָהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ: וְקִרְאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק (בראשית יז, יט). י' עֲשָׂרָה, צ' תְּשַׁעִּים. ח' שְׁמוֹנֶה. ק' מָאָה, הָרִי מְאֵתִים וְשְׁמוֹנֶה. וּמְאֵתִים וְעֶשְׂרִים שְׁנַיִם עֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם!?

אומר העץ יוסף במקום - הכוונה היא לפסוק {בראשית כא, יב} כִּי בִּי־יִצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע, ואז יוצא 210.

כותב הטור - שלושת הרגלים, כנגד שלושת האבות: פסח כנגד אברהם. שבועות כנגד יצחק. סוכות כנגד יעקב.

יוצא, שישנה מחלוקת בין דברי הטור שסובר שפסח כנגד אברהם, לבין דברי בעל הטורים שאומר שעם ישראל יצא ממצרים בזכות יצחק אבינו.

ישנו מדרש, שמופיע במכילתא דרשב"י {פרק ו} - ר' יהושע אומר וידבר אלהים אל משה. א"ל הקב"ה למשה נאמן אני לשלם שכר יצחק בן אברהם, שיצא ממנו רביעית דם על גבי המזבח, ואמרתי לו בגודל זרועך הותר בני תמותה. ועכשיו הרי השבועה מבוהלת, ובאת לפני שלא כדרך ארץ, להוציא את בני ישראל ממצרים, ואני מבקש להוציאם, ואתה אומר לי שלח נא ביד תשלח!?

יוצא, שהיות ויצחק אבינו נעקד על גבי המזבח, זאת הסיבה שהקב"ה הבטיח לו לגאול את בניו.

אומרת התורה, בסוף פרשת שבוע שעבר {ו, א} וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תֵּרָאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרְעָה כִּי בְּיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחַם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֶׁם מֵאֶרֶצוֹ.

כותב הרא"ש {שמות ו, א} - מדוע יצאו ישראל ממצרים, בחלופ 210 שנים? ואם תאמר מאי שנא מנין רד"ו (שהיו במצרים) לא פחות ולא יותר (מה זה המספר הזה 210)? ושמעתי טעם

של סדר עד"ש נאמר למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ וכן במכה ראשונה של סדר באח"ב נאמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, גם מהרי"א אברבנאל נתעורר ע"ז ופירש שפרעה היה חולק על ג' דברים היו ג' סקטורים. האחד הוא מציאות השי"ת, כי כחש בה' ויאמר לא הוא (ירמיה ה, יב) ולא ידעתי את ה' (שמות ה, ב) על כן נאמר במכה ראשונה בזאת תדע כי אני ה'. השניה, שהיה חולק לומר אם תמצא לומר שיש אלוה במצא מ"מ אינו משגיח בשפלים, על זה נאמר כי אני ה' בקרב הארץ, השלישית הוא, שהיה חולק על יכולת השי"י לומר שאינו יכול לשנות הטבע כלל, על זה אמר כי אין כמוני בכל הארץ, כלומר יכול לפעול כחפצו.

לכן הסדרות באות ב' - דצ"ך עד"ש באח"ב, כנגד שלושת הסקטורים שהיו נמצאים במצרים.

אנחנו רוצים היום בע"ה, לעסוק במכה אחת מתוך עשרת המכות, והמכה שבחרנו להתעסק בה היום, זאת מכת צפרדע. הצפרדע שנעסוק בה זה לא דוקא הצפרדעים של מצרים, אלא דוקא צפרדע מסוג אחר לגמרי - הצפרדע שנפגשה עם דוד המלך.

כדי להגיע לצפרדע הזאת, נצטרך להקדים כמה הקדמות:

הקב"ה פתח במכה ראשונה, מכת דם. המכה השניה, היתה מכת צפרדע. שתי המכות הראשונות, נועדו לפגוע ביאור, כי גם דם וגם צפרדע פגעו ביאור.

שואלים חז"ל - למה הקב"ה פתח במתקפה ראשונה על היאור?

אומר המדרש (תנחומא, פרשת בא, אות ד) - אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרָנוּם לְבָרְכָה: פִּטְקִסִין שֶׁל מַלְכִים הִבִּיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶן אֶת הַמְּכוֹת. מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם כְּשֶׁמְדִינָה מוֹרְדָת עָלָיו, מְשַׁלַּח עָלֶיהָ לְגִינוֹת וּמִקִּיפִים אוֹתָהּ. בְּתַחֲלָה סוֹכֵר אֶמֶת הַמַּיִם שְׁלֵהֶם סוֹגֵר לוֹ אֶת מִקְוֵי הַמַּיִם. חֲזָרוּ, מוֹטֵב, וְאִם לֹא, מִבִּיא עֲלֵיהֶם קְלָאֲנִים. חֲזָרוּ, מוֹטֵב. וְאִם לֹא, יוֹרֵה בָּהֶם חֲצִים. חֲזָרוּ, הָרִי מוֹטֵב. וְאִם לֹא, מִבִּיא עֲלֵיהֶם בְּרַבְרִיִּים. חֲזָרוּ, מוֹטֵב. וְאִם לֹא, מִבִּיא עֲלֵיהֶם דּוֹרְמָסִיּוֹת. חֲזָרוּ, מוֹטֵב. וְאִם לֹא, זֹרֵק בָּהֶם נֶפֶט. חֲזָרוּ, מוֹטֵב. וְאִם לֹא, מְשַׁלֵּיךְ עֲלֵיהֶן אֲבָנֵי בִלְסִטְרָאוֹת. חֲזָרוּ, מוֹטֵב. וְאִם לֹא, מַגְרָה בָּהֶן אֲכֻלוֹסִין הַרְבֵּה. חֲזָרוּ, יָפָה. וְאִם לֹא, אוֹסֵר אוֹתָן בְּבֵית הָאֶסוּרִין. חֲזָרוּ, יָפָה. וְאִם לֹא, הוֹרֵג גְּדוֹלִים שְׁבָהֶם. כִּן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא עַל הַמִּצְרִים כְּפִטְקִסִין שֶׁל מַלְכִים. בְּתַחֲלָה סוֹכֵר אֶמֶת הַמַּיִם שְׁלֵהֶם כָּל מִקְוֵי הַמַּיִם שֶׁל הַמִּצְרִים הָיוּ בִּיאור, וְלֹכֵן כַּמְכָּה רִאשׁוֹנָה, בַּחֲרָה הַקָּב"ה דּוּקָא לַהֲכוֹת בִּיאור שְׁנֵאֲמַר: וַיִּהְיֶה לְדָם יֵאֲרִיחֶם (תהלים עח, מד). לֹא חֲזָרוּ, הִבִּיא עֲלֵיהֶם קְלָאֲנִים, אֱלֹו צִפְרָדַיִם ...

, כי בעוד שהיו אבותינו בשעבוד, היו עומדין האבות ומתפללים תמיד בעד ישראל, ואמר להם הקב"ה לאבות כלום יש בכם שרוצה לגרע מאותיות שמו? וכן אגרע ממנין השעבוד העתיד לבוא על ישראל. אברהם ויעקב השיבו לאו, כי כל האותיות צריכות לנו, עד שבא יצחק ואמר רבונו של עולם מן הדין היה שמי להיות נכתב בשי"ן, כדכתיב {תהילים ק"ה, ט} ושבעתו לישחק, אני מוחל כבודי שיכתב בצד"י, ותגרע מן החשבון עד שתגיע לעודף משי"ן (300) עד צד"י (90) וכמה הוא? רד"ו, וכן היה.

יוצא עפ"י דברי הרא"ש, שהסיבה שיצאו ישראל בחלוק 210 שנים ממצרים, היתה בזכות יצחק אבינו.

בפרשת השבוע שלנו, מופיעות שבע מתוך עשר המכות שישנם בפרשיות וארא-בא.

בע"ה בעוד מספר חודשים, כשנקרא את ההגדה בליל הסדר, נאמר: רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִימָנִים: דְּצ"ךְ, עַד"ש, בָּאֲח"ב.

נשאלת השאלה - מה כ"כ קשה לזכור עשר מכות? ! לשם מה היה צריך ר' יהודה לתת בהם סימנים?!

ישנה בדיחה שאומרים - רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִימָנִים: דְּצ"ךְ, עַד"ש, בָּאֲח"ב. למה צריכים לתת בהם סימנים? ! כי מכות בלי סימנים, זה לא מכות. ☺

כל אחד מבין, שר' יהודה נתן בהם סימנים, לא כדי שנזכור את עשרת המכות. מה עוד, שר' יהודה הוא לא היחיד שנתן את הסימנים הללו.

אומר המדרש (תנחומא, פרשת וארא, אות ט) - אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הַמַּטָּה מְשַׁקֵּל אַרְבָּעִים סָאָה הִיָּה, וְשֶׁל סַנְפִּירִינוֹן הִיָּה, וְעֶשֶׂר מְכוֹת חֻקּוֹת עָלָיו עַל הַמַּטָּה שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ הָיוּ חֻקּוֹת עֶשֶׂר הַמְּכוֹת נוֹטְרִיקוֹן דְּצ"ךְ עַד"ש בָּאֲח"ב.

רואים מכאן, שגם הקב"ה חקק את המכות ב' - דצ"ך עד"ש באח"ב.

כל אחד שואל את עצמו - מהי המטרה שנכתבו עשרת המכות בצורה הזאת?

זוהי שאלתו של האברבנאל, שמביא הכלי יקר בשמו בפרשת השבוע. כבר עסקנו בה בשנים עברו, אני רק מזכיר את זה כדי להיכנס לגופו של נושא:

כותב הכלי יקר - כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה'. לשון זה נאמר במכה ראשונה של סדר דצ"ך, וכן במכה ראשונה

ובתנורִיך ובמשאַרְוִתִיך (כט) **ובכה** ובעמך ובכל עבדיך
יעלו הצפרדעים...

נשאלת השאלה - למה קיבלו המצרים מכת צפרדע ?

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה י, אות ד, תנא דבי אליהו רבה,
פרק ח} - למה הביא עליהם צפרדעים, מפני שהיו
משעבדין בישראל ואמרין להן, הביאו לנו שקצים
ורמשים, לפיכך הביא עליהן צפרדעים.

אומר המדרש הגדול - ויקרא פרעה למשה ולאהרן וגו'.
אמרו עליו על פרעה הרשע שנתעטר בבגדי מלכות וישב
על כסאו וכל גדולי מלכות לפניו. ובאותה שעה נדמנו
להם צפרדעים והיו נכנסין מטבעתו ויוצאין מפיו וכל
אכלוסיו וגדוליו כך, לקיים 'ובכה ובעמך' והיה הצפרדע
קורא ממעי פרעה ועונין לו חבריו ממעי אכלוסיו וגדוליו
וצפרדע אומר לחברו אימתי נצא מכאן ? ועונין הצפרדעים
זה את זה עד שיבא בן עמרם ויתפלל עלינו. לכך ויקרא
פרעה למשה ולאהרן.

ישנה מחלוקת במדרשים, האם הצפרדעים אמרו "קו לקו"
או "קו קו" ?

קראתי כמה וכמה פעמים את המדרשים האלה, ושאלתי את
עצמי - מאי נפקא מינא אם הם אמרו ככה או ככה ?! העיקר
היה רעש !

ראיתי השבוע באחד המבארים על פרקי שירה שאומר -
הצפרדעים היו שרים, כמו שקראנו בהפטרה לפרשת שמות
(ישעיה כח, י) כי צו לצו צו לצו קו לקו זעיר שם זעיר
שם. מה הם באו להגיד לפרעה ב - צו לצו צו לצו ?
הם באו להגיד לו, שכל המכות שהוא יקבל במצרים, הכל
יהיה במידה כנגד מידה - צו כנגד צו. קו כנגד קו. מה
שעשית, תקבל בחזרה !

לכן זה נפקא מינא מה הם בדיוק אמרו, כי הכל במידה כנגד
מידה.

אומרים לנו רבותינו - מכת הצפרדעים, זו המכה היחידה
שמשה רבינו ביקש שתישאר במצרים גם לאחר שתסתיים.
בשונה ממכת ערוב, שכל בעלי החיים יצאו ממצרים ולא
נישאר אף אחד. ובשונה ממכת הארבה, שאומרים חז"ל,
אפילו אלה שהיו מוכנסים בתוך השימורים גם עפו ממצרים.

במכת צפרדעים, ביקש משה רבינו שקבוצה של צפרדעים
תישאר במצרים, שנאמר (ח, ז) וסרו הצפרדעים ממך
ומביתך ומעבדיך ומעמך רק ביאר תשארנה .

תירוצ' נוסף, אומר המדרש רבה {שמות רבה, פרשה ט, אות ט}
- ואמרת אליו ה' אלהי העברים וגו' כה אמר ה' בזאת
תדע, הָדָא הוּא דְכְתִיב (איוב לו, כב): הֵן אֵל יִשְׁגִּיב בְּכַחוּ מִי
כְמַהוּ מוֹרָה, בְּנִהְגִּי שְׁבַע עוֹלָם בְּשֶׁר וְדָם שֶׁהוּא מִבְּקֵשׁ לְהִבְיֵא
רָעָה עַל שׁוֹנְאוֹ פְּתָאוּם מִבֵּיא עָלָיו עַד שֶׁלֹּא יִרְגִּישׁ בּוֹ,
וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא מִתְּרָה לִפְרָעָה עַל כָּל מָכָה וּמָכָה
כְּדִי שִׁיטּוֹב בּוֹ, הָדָא הוּא דְכְתִיב: בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי ה' .
(שמות ז, כז): הִנֵּה אֲנִכִּי נִגַּף אֶת כָּל גְּבוּלְךָ בְּצַפְרָדַיִם .
(שמות ט, יט): שְׁלַח הָעֵז, עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר בִּיָּאֵר וְנִהְפְּכוּ
לְדָם, לְמָה לָקוּ הַמַּיִם תַּחֲלָה בְּדָם, מִפְּנֵי שִׁפְרָעָה וְהַמְצָרִיִּים
עוֹבְדִים לַיָּאֹר, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָכֵה אֶלּוֹה תַּחֲלָה
כִּיּוֹן שִׁזָּה הָאֱלֹהִים שֶׁל מִצְרַיִם, אָכֵה אוֹתוֹ תַּחֲלִילָה וְאַחֲרֵי כֵךְ עֲמוּ,
מִשָּׁל הַדְּיוּט אֹמֵר מַחִי אֶלְהִיָּא וַיִּבְעֲתוּן כְּמִרְיָא, וְכֵן הוּא
אֹמֵר (ישעיה כד, כא): יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמָּרוֹם בְּמָרוֹם,
וְאַחֲרֵי כֵךְ וּגו'. וְהִדְגָּה אֲשֶׁר בִּיָּאֵר תָּמוֹת.

מגלים לנו חז"ל, שהמכה היחידה שלא סבל ממנה פרעה
עצמו, היתה מכת הדם :

כותב המדרש הגדול - ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת
לבו גם לזאת. מגיד הכתוב שלא ניזק פרעה במכת דם,
מפני מה? מפני שלשה דברים. אחד שמא יחזור למוטב
ועוד שהאריך לו הקב"ה שגידל משה בביתו, ועוד כדי
שיתגדל בעיני מצרים "כולם חוטפים ורק אני לא חוטף!"
ובאחרונה הוא לוקה והוא לא חשב כן, אלא ולא שת לבו
גם לזאת.

נשאלת השאלה - למה פרעה לא מרחם על עמו, ולא מבקש
ממשה רבינו שישלק את המכה ?

אומר האור-החיים הקדוש - מי שרצה לשתות מים, היה
משלם כסף ליהודי והיה לו מים. לא היתה כאן סכנה. רק
הקמצנים שלא שילמו, מתו מקמצנות.

איך אומרים - "היהודים עשו מכה - מהמכה הזו" © .
עשו הרבה כסף, ומהמכה הזאת העשירו .

אומרת הגמרא {מסכת מגילה יד, ב} - דמים תרתי משמע.

כותב הספר דגל מחנה אפרים - עפ"י דברי הגמרא, למילה
"דמים" שתי משמעויות: גם דם שזורם בגוף האדם, וגם
"כסף". לכן "דמים תרתי משמע" נאמר על מכת הדם,
שמדמם של המצרים עשו היהודים כסף.

היות ופרעה היה משוחרר ממכת הדם, במכת צפרדע, הוא
היה הראשון לקבל את המכה.

אומרת התורה (ז, כח) ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו
בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך

אעפ"י שכל הצפרדעים מתו ונעשו חמרים חמרים וכל המדינה הסריחה מהם, קבוצה של צפרדעים חזרה ליאור.

נשאלת השאלה - בשביל מה צריך להשאיר את הצפרדעים ביאור?! הארבה הסתלקו כולם, הערוב הסתלקו כולם. בשביל מה להשאיר אותם?! תסלק גם אותם!

ועוד, משה רבינו חוזר על זה פעמיים, שנאמר {ח, ד} **וַיִּקְרָא פְּרַעְהַ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הִעֲתִירוּ אֵלַי וְיִסֹּר הַצִּפְרָדִּים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי וְאֶשְׁלַח אֶת הָעָם וְיִזְבְּחוּ לַה' (ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפְרַעְהַ הִתְפָּאֵר עָלַי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלַעֲמָךְ לְהַכְרִית הַצִּפְרָדִּים מִמֶּךָ וּמִבְּתֶיךָ רַק בִּיאֹר תִּשְׁאַרְנָה.**

אמר לו משה – "אני אבקש להכרית, אבל תדע לך שאני משאיר כאן 'יחידה מובחרת 636' כאן ביאור! ©

{ו} **וַיֹּאמֶר לְמַחֵר**... לא היום, למחר תיקח אותם...

נשאלת השאלה - אם פרעה לא ישן בלילות, והם מקרקרים לו במעיים, למה הוא אומר לו "למחר"??

אומר האבן-עזרא - **ויאמר למחר**. אמר רב שמואל בן חפני אין מנהג האדם לבקש רק שיסור המכה ממנו מיד. וחשב פרעה כי מערכת כוכבי שמים הביאה הצפרדעים על מצרים ומשה היה יודע זה. וחשב פרעה כי עתה הגיע עת סור הצפרדעים ע"כ נסהו והאריך ואמר למחר.

לכן אמר לו "למחר", כי רצה לבדוק, האם באמת משה רבינו מסלק אותם, או האם הם באו מכוח המזל. ללמדך, עד כמה היה כוחו של פרעה לסבול עוד יום שלם של קרקורי צפרדעים, רק כדי לבדוק אם משה רבינו מביא את הצפרדעים, או שזה בא מכוח המזל.

אומר משה רבינו - **וְיִסֹּר הַצִּפְרָדִּים מִמֶּךָ וּמִבְּתֶיךָ וּמֵעַבְדֶּיךָ וּמֵעַמְּךָ רַק בִּיאֹר תִּשְׁאַרְנָה**.

אומרת התורה {ט} **וַיַּעַשׂ ה' כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיִּמְתּוּ הַצִּפְרָדִּים מִן הַבָּתִּים מִן הַחֲצֹרֹת וּמִן הַשָּׂדֵת: {י} וַיִּצְבְּרוּ אֹתָם חֲמֹרִים וּתְבַאֲשׁ הָאָרֶץ.**

לפני שנתחיל לעסוק בדברי חז"ל, נקדים רק הקדמה קצרה:

ידוע לכולם, שהיו ארבע מכות באמצעות בעלי חיים – כינים, צפרדע, ערוב וארבה.

שואלים רבותינו – למה פתח הקב"ה את המכות מבין בעלי החיים, דוקא בצפרדע?

אותה שאלה היתה, אם הוא היה פותח בארבה. אבל מבינים מכאן, שאם הקב"ה פתח בצפרדע דוקא, משמע שיש לצפרדע איזו שהיא מעלה מיוחדת.

את השאלת הזאת ראיתי ששואלים המבארים על **פרקי שירה**. אבל רק לאחר שראיתי את השאלה הזו, ראיתי שהמלבי"ם שואל שאלה הרבה יותר קשה:

אומר דוד המלך {תהילים עח, מה} **יִשְׁלַח בָּהֶם עֶרֶב וַיֹּאכְלֻם וַצִּפְרָדַע וַתִּשְׁחִיתֵם**.

שואל המלבי"ם {תהילים, מזמור ע"ח} - יִשְׁלַח בָּהֶם עֶרֶב, ר"ל שמכות ערוב וצפרדע היו כפולות, שאחר שבמכת ערוב באו כל החיות והשרצים המזיקים, ממילא בא גם הצפרדע בתוכם, ולמה שלח תחלה את הצפרדע בפני עצמו, הלא היתה כלולה במכת ערוב, וז"ש הלא יִשְׁלַח בָּהֶם עֶרֶב וַיֹּאכְלֻם, ובכ"ז שֶׁלַח צִפְרָדַע וַתִּשְׁחִיתֵם, וא"כ היתה הצפרדע למותר.

שואל כאן המלבי"ם, מפני מה הביא הקב"ה ד' מכות של בעלי חיים בנפרד, הרי במכת ערוב באו כל בעלי החיים שבעולם??

המלבי"ם נישאר ב"צריך עיון". הוא לא מוצא תירוץ למה היו צריכים להביא אותם בנפרד.

חשבתי לעצמי – אולי אותם ג' שבאו בנפרד, לא באו במכת ערוב. אולי במכת ערוב הגיעו רק הדובים, האריות והנמרים, והקטנים כמו צפרדע, כינים וארבה לא הגיעו... אבל מצאתי בדברי **המגיד מדובנא**, שמוכיח שהם כן הגיעו. איך?

נאמר בפסוק {תהילים קה, לא} **אָמַר וַיָּבֹא עֶרֶב כְּנִים בָּכָל גְּבוּלָם**.

שואל המגיד מדובנא – הרי מכת כנים היתה לפני מכת הערב, אז למה נאמר הערב לפני הכנים!?

ואומר – משל למה הדבר דומה? לאדם שעשה חתונה ל-3000 איש. הבעיה היתה, שלא נמצא אולם מתאים שיכול להכיל את כמות האנשים הזאת. מה עשה? חילק את החתונה לג' ימים: ביום א' יגיעו תושבי העיר, ביום ב' יגיעו החברים לעבודה וביום ג' יגיעו קרובי המשפחה.

לכל מוזמן נשלחה הזמנה בצבע שונה, וצוין בתחתית ההזמנה "יש להודיע מראש, באיזה יום הנך מתכוון להגיע. אין אפשרות להגיע פעמיים".

ביום א', נערכה החתונה לתושבי העיר. ברוך ה' האולם היה מלא. ביום ב', הגיעו אנשי העסקים ומילאו את האולם. ביום

שתי דעות בחז"ל, מהי שירת הצפרדע :

נוסח א', מה שמובא כאן במדרש {משלי כה, כא} אם רעב שנאך האכלהו לחם ואם צמא השקהו מים: {כב} כי גחלים אתה חתה על ראשו וה' ישלם לך.

נוסח ב', אומרים חז"ל {פרקי שירה} - צפרדע אומרת. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

אומר הזוהר הקדוש {פנחס רל"ב, ע"ב} - (תהלים קלא) יי לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו', האי קרא אמר דוד, בשעתא דהוה אזיל על כיף נהרא, רבונא של עולם, כלום הוה בר נש בעלמא, דאודי ומשבח למאריה כוונתי. אדמנת ליה צפרדע, אמר ליה, דוד, לא תתגאה, דאנא עבדית יתיר מנך, דמסרית גופאי על מימרא דמארי, דכתיב (שמות ז) ושרץ היאור צפרדעים, והא אוקמוה. ותו דאנא משבח ומזמר ליליא ויומא, בלא שכיכו - כל רגע ורגע משבחת הצפרדע את הבורא יתברך !

דיברנו בעבר, שאמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" היא שירת מלאכי השרת.

נשאלת השאלה - מה מונח כאן ?

ספר פרקי שירה תפס תאוצה בקרב עם ישראל, ומהווה סגולה לכל דבר ודבר. כתוצאה מכך, בס"ד יצאו הרבה ספרים על פרקי שירה בעשור האחרון. בין הספרים שיצאו, הוא הספר פרק שירה - ליקוט מכל מיני ראשונים ואחרונים. ספר נוסף, לגאון ר' מרדכי גרוס שליט"א, שנקרא הכל ישבחך.

פתחתי את שני הספרים, והלכתי בעקבות אותה צפרדע שהלכה עם דוד המלך :

שואל הספר בית אהרן {מביא אותו הספר פרק שירה} - מה רצתה הצפרדע מדוד המלך, בזה שאמרה לו "אני אומרת שירה יותר ממך" ?

לפני שהוא עונה על השאלה, הוא כותב "ע' קודם במגלה עמוקות {פרשת ואתחנן, אופן קצ"ה}."

אם היו שואלים אותנו - מה הקשר בין הצפרדע, לפסוק {שמות ב, יג} למה תכה רעך ? היינו אומרים שאין קשר.

בואו תראו מה כותב המגלה עמוקות :

המגלה עמוקות {אופן קצ"ה} מדבר על הפסוק {שמות ב, יג} למה תכה רעך.

מה הוא רוצה להוציא מכאן ?

ג', הגיעו המשפחה ... פתאום הבחין אחד המלצרים, שאחד האורחים כבר היה השבוע :

"תסלח לי, אתה היית כבר השבוע. אני מזהה אותך ! ביקשת שניצל עם כבד קצוץ !"

תופס אותו המלצר מהגרן, ומתכוון לזרוק אותו מהאולם ...

מגיע בעל השמחה ושואל את המלצר : "מה קרה, למה אתה רוצה לזרוק אותו ?"

"הוא כבר היה כאן השבוע ! הוא היה ביום שכל קרובי המשפחה היו"

שאל בעל השמחה את האורח "למה באמת באת פעמיים?"

"א' כל אני תושב העיר, וחוש מזה, אשתי בת דודה של הכלה !"

אמר בעל השמחה "אם כבר באת, תישאר כאן"

אומר המגיד מדובנא - זה מה שכתוב אמר ויבא ערב

הגיעה מכת ערב כנים בכל גבולם גם הכנים הגיעו. אמרו להם הערב "בשביל מה באתם, כבר הייתם פה במכה השלישית ?! היות והם היו כבר, רצו לזרוק אותם. אמר הקב"ה: אמר ויבא ערב כנים בכל גבולם אם הם כבר באו, שיישארו כבר.

אם ככה, נשאלת השאלה - אם כולם באו, למה צריך שכל אחד מהם יבוא גם בנפרד ?

כדי להבין מה מונח במכת הצפרדעים, נעמוד בע"ה על צפרדע אחת מעניינת :

אומר המדרש {ליקוט שמעוני, תהילים, רמז קמ"ט, מזמור ק"ג. מופיע גם בפרק שירה, ברייתא א'} - אמרו רז"ל על דוד המלך ע"ה בשעה שסיים ספר תהילים זחה דעתו עליו. אמר לפני הקב"ה יש בריה שבראת בעולמך שאומרת שירות ותשבחות יותר ממני ?! באותה שעה נזדמנה לו צפרדע אחת, ואמרה לו: דוד אל תזוח דעתך עליך שאני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך, ולא עוד אלא כל שירה שאני אומרת ממשלת עליה שלשת אלפים משל, שנאמר {מ"א ה} וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. ולא עוד אלא שאני עוסקת במצוה גדולה וזו היא המצוה שאני עוסקת בה יש בשפת הים מין אחד שאין פרנסתו כי אם מן המים, ובשעה שהוא רעב, נוטלני ואוכלני לקיים מה שנאמר {משלי כה} אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך. אל תקרי ישלם לך אלא ישלימהו לך.

אומר המגלה עמוקות – ישנו שם משמותיו של הקב"ה, שנקרא ע"ב.

מאיפה יוצא השם הזה ?

אומר רש"י {מסכת סוכה מה, א. על הפסוק "אני והושיעה נא"} - **אני והו**. בגימטריא אנא ה' ועוד משבעים ושתיים שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסמוכין בפרשת ויהי בשלח ויסע וגו' ויבא בין מחנה ויט משה את ידו ושלשתן בני שבעים ושתיים אותיות ומהן שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשונה של אחרון וכן בזה הסדר כולן השם הראשון והו וי"ו של ויסע ה"א דכל הלילה וי"ו דויט ושם השלישי ושבע הוא אני אל"ף דמאחריהם ונו"ן ראשון דהענן בחשבון של מפרע וי"ד דרוח קדים.

אומר המגלה עמוקות – משה רבינו הרג את המצרי בשם.

נשאלת השאלה – באיזה שם הוא הרג אותו ?

על הענין הזה, ישנם כמה וכמה דעות בחז"ל :

כותב רבינו יואל - אמר משה את הפסוק "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" שיש בו 25 אותיות. זה שנאמר {שמות ב, יב} ויפן כה (25) וכה.

כותב רבינו בחיי - הרגו בשם מ"ב.

בא המגלה עמוקות ומביא את דברי האר"י הקדוש – משה רבינו הרגו בשם שנקרא תכ"ה. אלו ג' האותיות של שם ע"ב, זה שנאמר {שמות ב, יג} למה תכה רעך.

לכן נאמר אח"כ {יג} ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: {יד} ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו להרגני אתה אמר גם אותי אתה מתכוון להרוג בשם תכ"ה כאשר הרגת את המצרי !?

ממשיך המגלה עמוקות ואומר – דוד המלך סיים את ספר תהילים, בפסוק שבו מופיע גם כן השם תכ"ה, כדכתיב {תהילים קנ, ו} כל הנשמה תהלל יה הללויה.

עכשיו תבין טוב מאוד. שם תכ"ה, הוא השם שבו הרג משה את המצרי, והוא השם שבו גילה לו הקב"ה במעמד הסנה את כל ע"ב האותיות, זה שנאמר {ואתחנן ג, כד} ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה... רמז משה, כי במחזה הסנה התחיל הקב"ה להראות לו את גודלו. ואת ידך החזקה ס"ת תכ"ה.

מה זה השמות האלה ?

אומר המגלה עמוקות – אלו האותיות השניות לשם 'שדי'. כלומר אחרי ש=ת. אחרי ד=ה. אחרי כ=י.

לכן אנחנו מסיימים בתפילת 18 את ברכת ההודאה במילים "הטוב שמך ולך נאה להודות". ואת סדר הקדושה של 'ובא לציון', אנחנו מסיימים במילים "כי לא עזבת דרשך יה". ובתפילת 'עלינו לשבח' אנחנו אומרים לראות מהרה בתפארת עזך.

מוסיף המגלה עמוקות ואומר - שם תכ"ה עוזר לאדם להינצל מבני בליעל שרוצים לפגוע בו.

ועוד, כאשר רצתה אסתר לשלוח שליח למרדכי כדי שיקשר ביניהם, היא שלחה אחד שקוראים לו התך.

מי זה התך ?!

אומרת הגמרא {מסכת מגילה טו, א} - אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על פיו.

שואל המגלה עמוקות – אם קוראים לו התך משום שכל דברי המלכות נחתכין על פיו, היו צריכים לקרוא לו 'חתך'. אז למה קראה לו אסתר בשם 'התך' ?! כי התך זה אותיות תכ"ה. לכן כדי להציל את עצמה מהמן שלא יפריע, היא קראה לו 'התך'.

עד כאן דברי המגלה עמוקות.

אומר הספר בית אהרן – ועל מה זחה דעתו של דוד המלך ?! לא על זה שהוא סיים את כתיבת ספר תהילים, אלא על זה שהוא זכה להכניס בו את שם ה', שנאמר {תהילים קנ, ו} כל הנשמה תהלל יה הללויה.

הדבר גם מדוקדק בדברי דוד בברייתא, דכתיב יש בריה שבראת בעולמך - ס"ת תכ"ה.

אמרה לו הצפרדע – להינצל מבני בליעל זה טוב, אבל לא תמיד צריך להינצל מהם. לפעמים עדיף למסור את הנפש על קידוש ה' ולמות. אני יכולתי להשתמש בשם תכ"ה, אבל לא רציתי. נכנסתי לתנורים במצרים ומסרתי את נפשי!

מתי צריך להשתמש בשם תכ"ה ?! כאשר לא צריך לקדש את שם ה'. אבל במקום שיש לציאת קידוש שם שמים, עדיף לא להשתמש בשם הזה.

נשאלת השאלה - מאיפה הראיה לכך ?

מִחְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֶזְרָיָה, שְׁגָם יָדְעוּ אֶת שֵׁם תַּכ"ה . הֵם לֹא אָמְרוּ שׁוּם דָּבָר וּנְכַסּוּ לִכְבָּשׁן, מִתּוֹךְ יָדִיעָה שִׁכַּל לִהְיוֹת שִׁישְׁרָפוּ.

נשאלת השאלה - למה הם לא אמרו את השם הזה !?

כי רצו למסור נפש על קידוש ה' !

מסביר הספר באתי לארמוני – אמרה הצפרדע לדוד : לעתיד לבוא, יקום אדם בשם ר' עקיבא. יבוא רשע אחד ויסרוק את בשרו .

מה אתה חושב, שר' עקיבא לא ידע שם ע"ב ?! למה לא אמר לאותו רשע שם ע"ב, והיה הורג אותו !?

מה אמר ר' עקיבא לתלמידיו !?

אומרת הגמרא {מסכת ברכות סא, ב} - בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים.

אומר רש"י - והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. קורא קריאת שמע.

אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן ?! אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו !?

שואל הספר באתי לארמוני – מה כוונת תלמיד ר' עקיבא, ששאלוהו "רבינו עד כאן" !?

מה חשבתם שהוא יאמר "מעוז צור ישועתי" ?! ☺

אומר הספר באתי לארמוני – זה בדיוק מה שקרה כאן. אמרו לו תלמידיו "רבינו עד כאן" – אל תעצור, תמשיך הלאה ! למה עצרת בך - "אֶחָד" ?! תמשיך ותאמר "בְּרוּךְ, שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד" ואת ארבעת המילים הראשונות וְאַהֲבַת אֵת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ ! הוא לא יוכל לפגוע בך יותר !!!

אמר להם ר' עקיבא – אני לא רוצה שהוא יפסיק – "אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו" !?

כך אמרו הצפרדעים לדוד המלך – למה אתה כותב **כָּל הַנִּשְׁמָה תִּהְיֶה יָהּ** - בשביל מה אתה משתמש בשם תכ"ה ?! אנחנו נכנסנו לתוך האש ולא עשינו חשבונות ! כך גם מִחְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֶזְרָיָה ! אנחנו לא משתמשים בשם הזה, ושלא תזוח עליך דעתך על כך שהשתמשת בשם תכ"ה.

עד כאן דברי הספר בית אהרון, להסבר המפגש בין הצפרדע לדוד המלך.

אומר המבי"ט {ביאור לפרקי שירה} – ונחזור אל הצפרדע אשר פצתה את פיה לומר לדוד 'אל תזוח דעתך עליך שאני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך'. מי היא זו חומרה ומי היא זו מהותה אשר מלאה לבה לדבר כן ... ?

ואפשר לומר ג"כ, כי מה שנדמנה לו צפרדע ולא ב"ח אחר, והוא כי היא היתה אם כל חי הראשונה שקיימה מאמר האל יתברך לקדש את שמו לעיני כל מצרים במכות אשר באו עליהם, שהיו מכללם ארבעה מיני ב"ח : צפרדע, כנים, ערוב, ארבה. והיתה לה קדימה זמנית על השאר . וגם נתפרסמה וניכרת קיום שליחותה מאת האל יותר מן השאר במה שאמר הכתוב 'ועלו הצפרדעים' וכתוב אחר הכאת המטה 'ותעל הצפרדע', שעלתה במאמר האל יתברך ליבשה חוץ מטבעה שהיא נבראת במים, וגם במה שכתוב 'ובתנור יך ובמשארותיך' כפי מה שדרשו חז"ל שנתנו עצמן לשרפה במאמר האל. דומה למה שהשיבה היא בשירתה 'ולא עוד אלא שמין אחד יש כו' ונוטלני ואוכלני כי לכך נוצרתי מתחילת הבריאה:

ממשיך המבי"ט ואומר – ובספר הזוהר, פרשת פנחס אמרו, אף הוא פתח ואמר לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני. האי קרא אמר דוד בשעתא דהוה אזיל על כיף נהרא על קצה הנהר והוה אמר רבש"ע כלום הוה בר נש בעלמא האם יש אדם בעולם דאודי ומשבח לקיבלך כוונתי שמודה ומשבח יותר ממני ?! איזדמנא ליה צפרדע אחת אמרה ליה דוד לא תתגאי אל תתגאה דאנא עבדית יתיר ממך אני עושה יותר ממך - אתה שר, אבל אני עשיתי למעשה דמסרית גופאי על מימרא דמרי שמסרתי את גופי לכבוד הקב"ה, דכתיב ושרץ היאור צפרדעים והא אוקמוה, ותו דאנא מזמר ומשבח ליליא ויממא דלא שכיבו אני לא מפסיקה לרגע !. בההוא שעתא אמר דוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'.

עד כאן דברי המבי"ט.

ישנו ספר שנקרא שם משמעון, שמביא אותו הספר הכל יודוך, שפותח לנו פתח להבנת ענין הצפרדע:

שואל הספר שם משמעון – איך יתכן שהצפרדע אומרת יותר שירים לקב"ה, מאשר דוד המלך ?! והרי אומרת הגמרא {מסכת ברכות ג, ב} שדוד היה קם בחצות הלילה להודות לקב"ה, שנאמר {תהילים קיט-סב} חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך.

ועוד תימא, מפני מה נדמנה לו צפרדע יותר מכל ב"ח אחר ? {עפ"י השאלה הזאת, נוכל להבין גם מדוע בחר הקב"ה במכת צפרדעים להיות הראשונה מתוך ד' המכות של בעלי החיים}.

עפ"י אגרת בעלי החיים - זה התחיל באלף השני לבריאה, כאשר אברהם אבינו נזרק לתוך כבשן האש (אברהם אבינו נולד בסוף האלף השני).

ומתי קידשה הצפרדע, פעם נוספת שם שמים?! בשעה שיצאו עם ישראל ממצרים - בשנת 2448 לבריאת העולם.

יוצא, שגם באלף השני וגם באלף השלישי קידשה הצפרדע שם שמים.

אומר הספר שם משמעון - עד סוף העולם ישנם עוד 3000 שנה. זה מה שאמרה הצפרדע: "כל שירה שאני אומרת ממשלת עליה שלש אֱלִפִים מֶשֶׁל". מה זה "שֶׁלֶשֶׁת אֱלִפִים מֶשֶׁל"? שלש אלפים שנה, אני אמורה להוות דוגמא לכל אחד ואחד שרוצה למסור את נפשו על קידוש ה'. שלש אלפים שנה שילמדו ממני, ובנוסף אלפים שנה קודם שנתתי דוגמא, גם באלף השני וגם באלף השלישי.

זה מה שנאמר {מ"א ה, יב} וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֱלִפִים מֶשֶׁל יוֹהִי שִׁירֵי חֲמֵשֶׁה וְאַלְף - חמשת אלפים שנה אני משמשת דוגמא, מלבד האלף הראשון, שבו לא זכיתי לקדש שם שמים.

עד כאן דברי הספר שם משמעון על מעלת הצפרדע.

אם אלה הדברים, נוכל בע"ה להתחיל לסגור את הקצוות:

מספרת הגמרא {מסכת סנהדרין צב, ב} - תנו רבנן בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקב"ה ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא כיון שהחיה אותן באו עצמות וטפחו לו לאותו רשע על פניו.

אומר רש"י - ובאו עצמות מן הבקעה וטפחו לו לאותו רשע על פניו. והלכו להם ואית דאמרי שמאותן עצמות היה לו כלים וכשהגיעה שעה שחיו טפחו לו על פיו כשהיה רוצה לשתות בהם.

ממשיכה הגמרא - אמר נבוכדנצר מה טיבן של אלו אמרו לו חבריהן של אלו השלושה שזרקת לכבשן האש - חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וְעֶזְרָיָה, חֲבֵרִם יִחְזַקְאֵל מַחִיָּה מִתִּים בִּבְקַעַת דּוֹרָא פְתַח נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר {דניאל ג-לג} אֲתוּהִי אוֹתוֹתַי שֶׁל הַקֶּבֶ"ה כִּמְהָ רַבְרַבִּין גְּדוּלִים וְתַמְהוּהִי וּמוֹפְתֵי כִמְהָ תְקִיפִין חֲזָקִים מַלְכוּתִיהָ מַלְכוּת עֵלָם וּשְׁלֹטְנִיהָ וּמַמְשִׁלְתּוֹ עִם דֵּר וּדְר וְגו'.

א"ר יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאלמלא לא בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים אם היה נבוכדנצר ממשיך לומר את הפסוק, היה סותר את כל ספר תהלים.

אומר הספר שם משמעון - והנה מצאנו שמין הצפרדעים מסוגל למסור עצמו על קידוש ה' יותר מכל בעלי החיים, עוד לפני מצרים. כדאיתא באגרת בעלי החיים לר' קלונימוס.

כותב ר' קלונימוס {אגרת בעלי חיים} - ויש לו לצפרדע קבלת כבוד על בני ישראל משני חסדים שגמלם. אחד מהם כשהשליך נמרוד בן כוש לאברהם ידיד הרחמן באור כשדים. הוא הביא המים בפיו ויריקם על האש לכבותו כאן הם לא הצטוו לעשות זאת. זה היה מתוך יוזמה פרטית שלהם. ופעם אחר בימי משה בן עמרם נביא האמת שעזרו להחריב פרעה ועמו, והוא צח הלשון בעל דברים משבש ומהלל השם.

ממשיך הספר שם משמעון - וגם במעשיהם הניחו מקום, מה שלמדו מהם בני האדם לעשות כמותם, כמו שעשו חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וְעֶזְרָיָה שנשאו מהם קל וחומר למסור את נפשם על קידוש ה'. וכן עשו רבים אחריהם עד היום. נמצא דכל קידוש ה' שנעשה בעולם בא על ידם. ובזה אמרתי, שלכן פרק שירה אומרת הצפרדע בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד משום שעל ידם מתרבה כבוד שם שמים בעולם, מה שילמדו מהם קל וחומר למסור נפשם על קידוש ה'.

יוצא, שאת ההתמודדות אם למסור את הנפש או לא, לומדים מן הצפרדעים.

אם ככה, נוכל להבין בדיוק מה מעלתה הגדולה של הצפרדע:

שאלנו - מדוע בחר הקב"ה דוקא בצפרדע, להיות הראשונה מבין ד' המכות של בעלי החיים?

אומר הספר שם משמעון - היות ולצפרדע כבר היה ניסיון מתקופת אברהם אבינו שקפצו לכבשן האש, אמר הקב"ה: אם יש להם כבר ניסיון, תבואו פעם נוספת במצרים.

יוצא, שהצפרדעים קידשו שם שמים לעולם ועד. כי לעתיד לבוא, כל אחד שיהיה בניסיון האם למסור את הנפש, ילמד ממעשיהם של הצפרדעים.

אומרת הצפרדע בשירתה: "לא רק שאני אומרת שירה כל הזמן, אלא כל שירה שאני אומרת ממשלת עליה שלש אלפים משל, שנאמר {מ"א ה, יב} וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֱלִפִים מֶשֶׁל יוֹהִי שִׁירֵי חֲמֵשֶׁה וְאַלְף"

נשאלת השאלה - מה זה "חמשה ואלף"?

אומר הספר שם משמעון דבר נפלא - מתי התחיל קידוש ה' של הצפרדע?

שואל הבן יהוידע – מה הוא בסכ"ה עשה, גנב פסוק ממזמור
"אשרי יושבי ביתך" - מלכותך מלכות כל עלמים
וממשלתך בכל דור ודור?!

ועוד, נשאלת השאלה – איך אפשר להשוות משפט אחד
שאמר אותו רשע, לכל ספר תהילים? מה מונח כאן?

שאלה נוספת – איך ידעו מלאכי השרת מה נבוכדנצר דיבר,
הרי הם לא מבינים ארמית?!

את התשובה לכך, ראיתי באחד המפרשים {כמדומני הבן
יהוידע} – מי שגילה מה הוא דיבר, היה המלאך גבריאל.

למה דוקא גבריאל?

כי אומרת הגמרא {מסכת סוטה לו, ב} - א"ר חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן בשעה שאמר לו פרעה ליוסף {בראשית
מא-מד} ובלעדיך לא ירים איש את ידו וגו' אמרו איצטגניני
פרעה עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילו עלינו אמר
להן גנוני מלכות אני רואה בו אמרו לו א"כ יהא יודע
בשבעים לשון בא גבריאל ולימדו את יוסף שבעים לשון ...

לכן, אם גבריאל לימד את יוסף שבעים לשון, בין השפות
היתה גם השפה הארמית. ממילא, הוא המלאך היחיד שידע
ארמית, ולכן הוא היחיד שהבין את דבריו של נבוכדנצר והוא
גם זה שנתן לו סטירה!

נשאלת השאלה – מה יש בפסוק הזה, שיכל נבוכדנצר
לסתור איתו את כל ספר תהילים?

כותב הריא"ף {אחד המפרשים על העין יעקב} – אמר נבוכדנצר
שבח גדול יותר ממה שאמר דוד : דוד אמר "מלכותך מלכות
כל עלמים" – אתה מלך על כל העולמות. נבוכדנצר לא אמר
כך, אלא "מלכותיה מלכות עלם" - המלכות שלך היא נצחית.
שמקבילה ל- "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

אומר הספר פרשת דרכים – נבוכדנצר היה בטוח שהקב"ה
סילק את השגחתו מעם ישראל. "אם הוא נתן לו להחריב את
הבית ונתן לו להגלות את בניו, אז עם ישראל אינם בנים שלו
יותר".

באותו רגע שראה נבוכדנצר שעם ישראל כן זוכה להנהגה
של בנים ... הראיה - חנניה מישאל ועזריה לא נשרפים
בכבשן ויחזקאל מחיה מתים בבקעת דורא – פירוש הדבר
שלעם ישראל יש 'הנהגה של בנים', וזה היה הפלא אצל
נבוכדנצר – "אם ככה ריבונו של עולם, האהבה שלך לישראל
היא נצחית, לעולם ועד!"

אם ככה, נשאלת השאלה – איך הוא יכל לסתור את דוד
המלך?

אומרים רבותינו יסוד נפלא ביותר {כמדומני ר' אלימלך
מליז'נסקי}:

דוד המלך (אמנם לא בפועל) בנה את בית המקדש, שנאמר
{תהילים ל, א} **מזמור שיר חנכת הבית לדוד** (דוד היה היוזם)
ונבוכדנצר החריב אותו.

פחד נבוכדנצר, שהקביעה של החכמים כאן בעולם הזה
תפעל, שנאמר {תהילים קמה, יט} **רצון יראיו יעשה ואת
שועתם ישמע ויושיעם**.

אמר נבוכדנצר – "יכל להיות שיבואו הצדיקים, ויקבעו לבנות
מחדש את בית המקדש".

לכן, מה הוא רצה לעשות? להפקיע את דבריו של דוד
המלך – "רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם",
ולהשתמש בטענת הצפרדע שאומרת "ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד"!

אם ככה, בא נבוכדנצר והשתמש במילים - "מלכותיה
מלכות עלם" כנגד "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

על זה בא המלאך וסתר לו על פיו – "מה שצפרדע יכולה
להגיד, אתה לא יכל להגיד"

למה?!

"כי אתה רק אומר. צפרדע גם עושה. היא מסרה את נפשה
על זה!".

אומר החידושי הרי"ם – זה היה הניסיון של נבוכדנצר. בא
המלאך ונתן לו סטירה – "חביבי, זו לא חכמה להגיד שירות
ותשבחות שמצבך טוב. בוא נראה מה תעשה לאחר
הסטירה".

למה לתת לו סטירה? הבן-אדם רוצה להלל ולשבח את
הקב"ה!

אומרים חז"ל – בוא ונראה, אם גם לאחר הסטירה הוא
ימשיך לשיר ולשבח!

אתה רוצה לסתור את ספר תהילים? תהילים לא נכתב רק
כאשר לדוד המלך היה טוב! לומר תהילים כשטוב לך, זו לא
חכמה!

אם ככה, למדנו על מסירות הנפש של הצפרדע. לא רק מכאן,
אלא עוד מתקופת אברהם אבינו.

**אם אלה הם פני הדברים, נוכל לסגור את הקצוות מתחילת
השיעור**:

אמרנו, שבזכות יצחק נגאלו ישראל ממצרים.

שאלנו – למה יצחק ?

לא מצאתי את התשובה לכך במפורש, אבל לדעתי יש לכך
רמז בספר וזאת ליעקב :

הזכרנו, שיצחק אבינו היה הראשון שנצטוו לעקוד עצמו על
גבי המזבח. קודם לכן, לא היה אדם שהצטוו למות על
קידוש ה' (אברהם אבינו ניזרק לאור כשדים מיוזמתו, ולא
מצוויו של הקב"ה).

אומר האור-החיים הקדוש (על הפסוק ובראשית יח. י. שוב
אשוב אליך כעת חיה) - שוב אשוב וגו'. טעם כפל שוב אשוב,
גם אומרו תיבת והנה. יכין לומר על דרך אומרם ז"ל כשנולד
יצחק לא היה ראוי להוליד כי בא מסטרא דנוקבא ובמעשה
העקידה זכה לנפש הראוי להוליד, והוא שרמז במאמר
המלאך שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה פי'
מסטרא דנוקבא ודייק לומר והנה פי' המזדמן קודם הוא גדר
זה, ואמר אשוב פירוש פעם ב' ישוב אליו פי' לבחינת אברהם
שהוא עלמא דדכורא, וזה היה בעקידה דכתיב (כ"ב י"א)
ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים וגו'. והם ב' פקידות פקידה
א' שיהי' בעולם יצחק, ב' שתהי' לו נפש היולדת.

אם ככה יוצא, שיצחק אבינו מת וחזר בחזרה לחיים.

מובא בשיבולי הלקט {בשם מדרש} – בשעה שמת יצחק
אבינו, פתחו מלאכי השרת ואמרו "ברוך אתה ה', מחיה
המתים".

כותב הזוהר הקדוש – יצחק מלשון קץ-חי. חיינו נגמרו
והתחילו מחדש לאחר העקידה, בגיל 37.

כתוצאה מהעקידה, קיבל יצחק אבינו נשמה חדשה – עקד
את עצמו, לכאורה מוכן למות ... ולאחר שמת, הוא קם
לתחיה מחדש !

יצחק אבינו לימד אותנו, שכל המוסר נפשו על קידוש ה', לא
מת אלא חי ! תחיית המתים היתה אצל יצחק אבינו !

הקבוצה הבאה שמסרה את עצמה על קידוש ה', היו
הצפרדעים:

{ז, כח} וְשָׂרַץ הָיָא צִפְרָדַּיִם וְעָלוּ וּבָאוּ בְּבֵיתְךָ וּבְחֹדֶר
מִשְׁכְּבְּךָ וְעַל מִטְתְּךָ וּבְבֵית עֲבָדֶיךָ וּבְעַמְּךָ וּבְתַנּוּרֶיךָ
וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ.

הקב"ה לא אמר – "צפרדע א' למיטה ... צפרדע ב' לתנור ...
צפרדע ג' לחצר ...", אלא "תעשו מה שאתם רוצים. אני צריך
קבוצה בתנורים, קבוצה במיטות, קבוצה בתוך המים ... כל
אחד שיבחר איפה הוא ניכנס".

יכלה הצפרדע לומר "ריבוננו של עולם, למה שאלך לתנורים
! רק שבוע שעבר התחתנתי, אני עוד צעירה !"

כל אחד יכל לנער את עצמו ולסרב "אני לא הולך לתנור!"

אבל למדנו, שאם הקב"ה אומר ללכת, אז הולכים ! אתה
הולך לעקידה, אתה לא תמות – אתה תחיה !!!

אומרים חז"ל – כל הצפרדעים במצרים מתו, שנאמר {ח, ט}
וַיַּעַשׂ ה' כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיָּמָתוּ הַצִּפְרָדִּים מִן הַבָּתִּים מִן
הַחֲצִרֹת וּמִן הַשָּׂדֵת: {י} וַיִּצְבְּרוּ אֹתָם הַמֶּרֶם הַמֶּרֶם וּתְבֹאֵשׁ
הָאֶרֶץ.

מי נישאר ???

נשאר רק הצפרדעים שקפצו לתוך התנורים !

{ח, ז} וְסָרוּ הַצִּפְרָדִּים מִמֶּךָ וּמִבֵּיתְךָ וּמִעַמְּךָ וּמִן
בֵּיתָר תִּשְׁאָרְנָה.

שאלנו – למה היה צריך להשאיר אותם ביאור ?

אומר המדרש הגדול – ויעש ה' כדבר משה וימותו
הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות ולא מן
התנורים. את זו דרש תודוס איש רומי, מה ראו חנניה
מישאל ועזריה שהפילו עצמן לכבשן האש ? דרשו קל
וחומר מצפרדעים. אמרו כתוב 'ועלו ובאו בביתך
ובתנור ובמשארותיך' אימתי משארת מצויה אצל התנור
? הוי אומר בשעה שהוא חם. ועלו הצפרדעים ונפלו לתנור
כשהוא חם ונשרפו לקדש שמו של הקב"ה ומה שכר פרע
להם הקב"ה על כך שלא מתו, שנאמר וימותו הצפרדעים
מן הבתים ומן החצרות ומן השדות ולא מן התנורים. אמרו
ומה אלו שלא נצטוו על קדושת שמו, כך אנו שנצטוונו על
אחת כמה וכמה.

אם אלה הדברים, נוכל בס"ד להבין קטע שקשור לפרשת
שבוע הבא :

בפרשת שבוע הבא, מצוה הקב"ה על משה רבינו לומר לבני
ישראל, לקחת את השה של מצרים ולשוחטו .

{ח, כב} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי תֹעֲבֶת מִצְרַיִם
נִצְבַּח לָהּ אֱלֹהֵינוּ הֵן נִצְבַּח אֶת תֹּעֲבֶת מִצְרַיִם לַעֲיִינֵיהֶם וְלֹא
יִסְקָלֵנוּ.

אמר לו הקב"ה – אתם לא יוצאים ממצרים, עד שלא תשחטו
את אלהיהם, ועד שלא תמולו את עצמכם !

אתם יודעים מה זה למול?! כולנו יודעים מה קרה אצל שכם, כשמלו את המבוגרים ובאו שמעון ולוי והרגו 24,000 איש (עפ"י כתבי הרמ"ע מפאנו)

נשאלת השאלה – מדוע ציוה הקב"ה שימולו עצמם לפני יציאת מצרים דוקא, ועוד שישחטו את האלהים של מצרים לעיני המצרים!?

עם ישראל במצרים, נמצאים במ"ט שערי טומאה. מלבד שבט לוי, כולם עובדי ע"ז. כולם ערלים חוץ משבט לוי.

שאל משה רבינו – ריבונו של עולם, איך אתה מוציא אותם ממצרים, כולם עובדי ע"ז!?

אמר לו הקב"ה – {שיר השירים א, ו} **אֶל תִּרְאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחַרְחַרְתָּ שִׁשְׁזַפְתָּנִי הַשֶּׁמֶשׁ**. הכל זה חיצונית, הם לא באמת עובדי ע"ז. אתה תראה שברגע אחד הכל ייפך!

כותב החיד"א – כל איבר בגוף האדם מכון כנגד רמ"ח 'מצוות עשה' ושס"ה גידים כנגד 'מצוות לא תעשה'. אבל ישנן מצוות שהופכות את האדם ברגע אחד. איזה!?

כשבן-אדם מוכן להמית עצמו על קידוש ה'!

אם אתה מוכן למסור את הנפש על קדושת ה', אתה מת וחי מחדש!

מה עשה הקב"ה?

אומר רש"י {פרשת שבוע הבא} - היה ר' מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים (יחזקאל טז, ח), הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר ואת ערום ועריה (שם ז), ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה שמלו באותו הלילה, שנאמר מתבוססת בדמיק (שם ו), בשני דמים, ואומר גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו (זכריה ט, יא), ושהיו שטופים באילילים, אמר להם משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מאילילים וקחו לכם צאן של מצוה.

מי הראשון שחזר ממוות לחיים?! יצחק אבינו, שפשט את צוארו מעל המזבח. מת, וחזר בחזרה לחיים!

אם היה מסרב לאבא שלו "אבא, אני לא הולך להיעקד", הוא מת בקיצור ימים. אדרבא, זה שהוא מסר עצמו על קידוש ה', הביא לו חיים חדשים!

הצפרדעים מסרו את נפשם ונכנסו לתנורים!

"מה אתם עושים?! לכו לאמבטיות, למה לתנורים!?"

חשבת שהם ימותו?! הם היחידים שנשארו בחיים!

אומר הספר זאת ליעקב - ברית מילה וקרבת פסח, נועדו כדי להמית את עצמם ולהחיות אותם מחדש.

אם אלה הדברים, נוכל להבין את תחילת הפרשה:

"וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בָּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמִי ה' **לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם**".

אומר בעל הטורים - **וַאֲרָא**. בגי' יצחק כדאיתא במדרש שיצחק גרם לישראל שיצאו ממצרים.

אמרה הצפרדע לדוד המלך – "אל תזוח עליך דעתך, שאני עושה יותר ממך שמסרתי את נפשי!"

שאלנו – למה נבחרה הצפרדע להיות הראשונה מד' בעלי החיים?! כי היתה הראשונה שמסרה עצמה על קידוש ה', בכבשן האש אצל אברהם אבינו!

רבותי, עכשיו זה הזמן להתחיל וללמוד את עשרת המכות שהיו במצרים, ולא בפסח, כאשר מגיעים כבר באפיסת כוחות לאחר כל הניקיונות.

מספרים על **החפץ חיים** זצ"ל, שהיה יושב בפרשת וארא שעות על גבי שעות, והיה מתגלגל מצחוק כשתיאר לעצמו איך היתה מכת כינים אצל המצרים "תגרד לי מפה ... תגרד לי משם"

שאלו אותו התלמידים – הרב, בשביל מה אתה עושה את כל התיאורים האלה!?

אמר להם – זה נקרא 'סיפור יציאת מצרים'. **בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֵיב אָדָם לָרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם**.

את זה עשה **החפץ חיים**, להכיר טובה לקב"ה על שהוציא אותנו ממצרים!

כולנו תפילה לבורא עולם, שיעשה לנו את אותם נפלאות שעשה לנו במצרים ונזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו **אמן ואמן!!!**